

Šľachtiteľský program plemena sánska koza

Úvod šľachtiteľského programu:

Tento šľachtiteľský program je vypracovaný s ohľadom na Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1012 o zootecnických a genealogických podmienkach na plemenitbu čistokrvných plemenných zvierat, hybridných plemenných ošípaných a ich zárodočných produktov a na obchodovanie s nimi a ich vstup do Únie a ktorým sa mení Nariadenie (EÚ) č. 652/2014, smernice Rady 89/608/EHS a 90/425/EHS a zrušujú určité akty v oblasti plemenitby zvierat („nariadenie o plemenitbe zvierat“).

Šľachtenie plemena sánska koza vychádza zo Zákona č. 194/1998 Z. z. o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o šľachtení a plemenitbe“) a Smernice Rady 89/361/EHS týkajúcej sa čistokrvných chovných oviec a kôz. Napĺňanie šľachtiteľského programu sa vykonáva v súlade so Zákonom č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov, Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 18/2012 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o identifikácii a registrácii oviec a kôz v znení vyhlášky č. 49/2015 Z. z., Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 18/2001 Z. z. o vykonávaní kontroly úžitkovosti, kontroly dedičnosti a testovania úžitkových vlastností, kontroly zdravia, kontroly dedičnosti a testovania zdravia, hodnotenia zovňajšku hospodárskych zvierat, o založení a vedení plemennej knihy, založení a vedení plemenného registra, vedení predpísanej evidencie a o overovaní pôvodu hospodárskych zvierat, Rozhodnutím Komisie 90/254/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre schvaľovanie organizácií a združení chovateľov, ktoré zakladajú alebo vedú plemenné knihy pre čistokrvné plemenné ovce a kozy, Rozhodnutím Komisie 90/255/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre zápis čistokrvných plemenných oviec a kôz do plemenných kníh; Rozhodnutím Komisie 90/256/EHS, ktorým sa stanovujú metódy pre monitorovanie úžitkovosti a posudzovanie genetickej hodnoty čistokrvných plemenných oviec a kôz, Rozhodnutím Komisie 90/257/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria schvaľovania čistokrvných plemenných oviec a kôz a používania ich spermy, vajíčok a embryí na plemenárske účely, Rozhodnutím Komisie 90/258/EHS stanovujúcim zootecnické certifikáty o pôvode čistokrvných plemenných oviec a kôz, ich spermy, vaječných buniek a embryí. Napĺňanie tohto šľachtiteľského programu sa musí vykonávať v súlade so štatútom plemenných kníh pre kozy chované na Slovensku. Tento šľachtiteľský program vychádza aj z dlhodobými stanovenými zásadami v predchádzajúcich štatútoch plemennej knihy pri šľachtení daného plemena na území Slovenskej republiky.

Napĺňanie a dodržiavanie tohto šľachtiteľského programu zaisťuje Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo, ako chovateľská organizácia nesúca šľachtiteľský program podľa Nariadenia EPaR č. 2016/1012 a ako uznaná chovateľská organizácia podľa zákona č.

194/1998 o šľachtení a plemenitbe poverená Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky vedením plemennej knihy.

Šľachtiteľský program je sústava šľachtiteľských opatrení vedúcich k zmeneniu tých vlastností a znakov hospodárskych zvierat, ktoré rozhodujú o plnení cieľa chovu. Pri zachovaní zdravia a ekonomiky chovu. Na naplnenie šľachtiteľského programu sa stanovuje chovný cieľ.

Cieľom tohto šľachtiteľského programu je zvyšovanie genetickej hodnoty a úžitkovosti jedincov daného plemena na území Slovenskej republiky tak, aby mal nadväzovať na šľachtiteľské programy a chovné ciele v krajine pôvodu plemena a v ostatných krajinách Európskej únie. Tento šľachtiteľský program sa vzťahuje na územie Slovenskej republiky.

Charakteristika plemena

Mliekové plemeno, vyšľachtené vo Švajčiarsku v Bernskom kantone v Saanskom údolí koncom 19. storočia. Už v roku 1893 bolo niekoľko tisíc sánskych kôz vyvezených zo Švajčiarska do viacerých častí Európy. Kozy sú stredného až väčšieho telesného rámca, s pevnou konštitúciou, harmonickou stavbou tela, s primerane širokým a hlbokým hrudníkom.

Srsť je krátka, hustá a lesklá a výlučne biela. Capy majú dlhšiu srst' na dorzálnych časti krku, často až po bedrá. V minulosti sa vykonávala prísna selekcia na bezrohosť. V súčasnosti sa do chovu zaraďujú rohaté aj bezrohé jedince. U jedincov tohoto plemena sa vyskytujú v oblasti hrtna tzv. príviesky (zvončeky) a tiež briadka. Vemeno je primerane veľké, dobre upevnené, pri báze široké. Cecky sú umiestnené symetricky, stredne dlhé, vhodné pre ručné aj strojové dojenie. Plemeno je rané, odolné, vysoko plodné, s výbornou konverziou krmív.

Úžitkové vlastnosti

Sánska koza je mliekové plemeno so živou hmotnosťou kôz 50 - 80 kg, capov 75 - 100 kg, s výškou v kohútiku u kôz 70 - 80 cm, capov 80 - 100 cm. Požadovaná hmotnosť capkov vo veku päť mesiacov je minimálne 35 kg a kozičiek 30 kg. Vo veku 12 mesiacov hmotnosť kozičiek 50 kg a capkov 55 kg.

Priemerná produkcia mlieka na druhej a ďalšej laktácii je 750 litrov, pri 2,7 % obsahu bielkovín a 3,2 % obsahu tuku. Priemerná dĺžka laktácie 270 dní. Plodnosť 160 – 200 %, priemerný denný prírastok kozliat počas odchovu 180 - 200 g.

Postup šľachtenia plemena

V procese šľachtenia sánskej kozy bude využívaná výhradne čistokrvná plemenitba so zámerom zlepšiť produkciu mlieka. Šľachtenie je založené na výbere najlepších jedincov do pozície rodičov ďalšej generácie. Na zabezpečenie rastu úžitkovosti cestou čistokrvnej plemenitby je potrebné sprísniť selekciu plemenných zvierat. Tá sa bude vykonávať na podklade údajov získaných v Kontrole úžitkovosti oviec a kôz (KÚOaK). KÚOaK sa riadi schválenou metodikou a každý chovateľ má právo si pre svoj chov zvoliť úroveň kontroly, v závislosti od úžitkového využívania svojho stáda. Získané dáta sa okrem selekcie zvierat môžu

používať aj na odhad plemenných hodnôt úžitkových parametrov vhodnými štatistickými metódami podľa metodiky schválenej Šľachtiteľskou radou.

Dlhodobým cieľom je zvýšiť úroveň šľachtiteľskej práce formou odhadu plemenných hodnôt alebo genomickej selekcie pre plodnosť a mliekovú úžitkovosť. Na zabezpečenie tohto cieľa je potrebné zvýšiť početnosť zvierat plemena, zvýšiť množstvo informácií o úžitkovosti zvierat, jeho príbuzných a vrstovníkov v rámci chovu. Podmienkou je tiež presná evidencia zvierat, presné merania a kvalitné vedenie databázy kontroly úžitkovosti. V chovoch sa môže využívať aj genomické hodnotenie plemenných zvierat. Uplatňovanie konkrétnych metód selekcie v rámci šľachtenia jednotlivých plemien oviec a kôz určí Šľachtiteľská rada oviec a kôz svojim uznesením. Keďže sa jedná o málo početnú populáciu, ktorá sa na Slovensku chová je potrebné rátať s nákupom plemenníkov zo špičkových chovov v EÚ, najmä Francúzska.

Kontrolu úžitkovosti oviec a kôz vykonáva Zväz chovateľov oviec a kôz na základe nariadenia EPaR 2016/1012 a poverenia Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, alebo ním poverená tretia strana. Výkon KÚOaK sa riadi metodikou schválenou orgánmi ZCHOK na to oprávnenými.

Plemenná kniha kôz sa riadi osobitným štatútom vypracovaným v súlade s platnou legislatívou a schváleným orgánmi ZCHOK na to oprávnenými .

Geografické vymedzenie

Tento šľachtiteľský program je uplatňovaný výhradne na území Slovenskej republiky.

Plemenný štandard a chovný cieľ plemena sánska koza chovaného v SR

Ukazovateľ	sánska koza	
Základná charakteristika	<i>Plemenný štandard</i>	<ul style="list-style-type: none"> Zvieratá sú stredného až väčšieho telesného rámca, s pevnou konštitúciou, harmonickou stavbou tela, s primerane širokým a hlbokým hrudníkom, veľmi dobre chodivé. Mliekové plemeno, srst' je krátka, hustá a lesklá a výlučne biela. Rohatosť je prípustná.
Úžitkové zameranie	<i>Plemenný štandard</i>	Mliekový úžitkový typ.
	Chovný cieľ	Mliekový úžitkový typ (zameranie aj na produkciu jatočných kozliat).
Hmotnosť kôz	<i>Plemenný štandard</i>	55 kg
	Chovný cieľ	60 kg
Hmotnosť plemenných capov	<i>Plemenný štandard</i>	75 kg
	Chovný cieľ	80 kg

Hmotnosť kozičiek vo veku 5 mesiacov	<i>Plemenný štandard</i>	30 kg
	Chovný cieľ	35 kg
Hmotnosť capov vo veku 5 mesiacov	<i>Plemenný štandard</i>	35 kg
	Chovný cieľ	42 kg
Produkcia mlieka za dojnú periódu	<i>Plemenný štandard</i>	750 kg
	Chovný cieľ	800 kg
Plodnosť na okotenú kozu	<i>Plemenný štandard</i>	180 %
	Chovný cieľ	220 %